

Handläggare
Marjo Tuomi
Telefon: 08-508 36 259

Till
Äldrenämnden
Den 23 februari 2021

Remiss av Sametingets förslag till handlingsprogram för bevarande av de samiska språken

Svar på remiss från kommunstyrelsen – Dnr KS 2020/1707,
kontorsutlåtande

Förvaltningens förslag till beslut

Äldrenämnden godkänner anmälan av förvaltningens
kontorsutlåtande som svar på remissen och lägger ärendet till
handlingarna.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat Sametingets förslag till
handlingsprogram för bevarande av de samiska språken till ett flertal
nämnder däribland äldrenämnden. Handlingsprogrammets syfte är
att föreslå en konkret riktning framåt för minoritetspolitiken så att de
samiska språken kan revitaliseras och fortleva som levande språk i
Sverige.

Äldreförvaltningen ser vikten av de samiska språkens revitalisering i
minoritetslagens anda. En del av de förslagna insatserna kan gynna
äldreomsorg på samiska och underlätta för kommuners
minoritetsarbete överlag. Det gäller särskilt förslagen om möjlighet
till utbildning och kompetenshöjning i de samiska språken för tolkar,
översättare och yrkesverksamma inom äldreomsorg samt
kartläggning och analys av äldre samers språkliga behov.
Äldreförvaltningen instämmer i att det finns behov av ökad kunskap
om samernas rättigheter hos majoritetsbefolkningen, inte minst hos
de anställda inom offentlig sektor. Äldreförvaltningen ser fördelar
med lättillgänglig information om samernas rättigheter och
kommunernas skyldigheter.

Bakgrund

Kulturdepartementet inom regeringskansliet har remitterat Sametingets förslag till handlingsprogram för bevarande av de samiska språken. Stockholms stad är en av 63 remissinstanser. Kommunstyrelsen har remitterat förslaget till stadsledningskontoret, arbetsmarknadsnämnden, kulturnämnden, socialnämnden, utbildningsnämnden, äldrenämnden, stadsdelsnämnderna Bromma, Kungsholmen och Hägersten-Älvsjö samt till Sameföreningen i Stockholm. Svar på remissen ska vara kommunstyrelsen tillhanda senast den 9 februari. Remissen besvaras i form av ett kontorsutlåtande och anmäls till äldrenämnden den 23 februari 2021.

Ärendet

Sveriges fem erkända nationella minoriteter är sverigefinnar, samer, tornedalingar, romer och judar. De fem nationella minoritetsspråken är finska, samiska, meänkieli, romska¹ och jiddisch. Sveriges minoritetspolitik utgår från det av riksdagen fastställda målet att ge skydd för de nationella minoriteterna, stärka deras möjligheter till inflytande samt stödja minoritetsspråken så att de hålls levande.

Det fem samiska språken i Sverige är sydsamiska, umesamiska, pitesamiska, lulesamiska och nordsamiska och de har ett förstärkt skydd inom förvaltningsområden. Det innebär bland annat rätt till äldreomsorg helt eller till väsentlig del på dessa språk till den som önskar detta samt rätt att använda språken muntligt och skriftligt i kontakter med staden i dessa ärenden. Kommunen ska informera de nationella minoriteterna om deras rättigheter och det allmännas ansvar gentemot dem.

Samerna är erkänt som ett folk enligt regeringsformen vilket ger dem rätt till självbestämmande. De är också ett urfolk (riksdagsbeslut 1977) som har levt i Sverige sedan urminnes tider. Sametinget är både en statlig myndighet och ett folkvalt samiskt parlament. Enligt sametingslagen (1992:1433) ska Sametinget leda det samiska språkarbetet och bidra till utvecklingen av de samiska språkens användning. Samernas rättigheter som folk och urfolk är därmed mer omfattande än de övriga nationella minoriteternas enligt Sametinget.

År 2019 fick Sametinget regeringens uppdrag att ta fram ett förslag till ett långsiktigt och samlat handlingsprogram för att bevara de samiska språken. Institutet för språk och folkminnen (Isof) fick motsvarande uppdrag för de övriga nationella minoritetsspråken. Syftet är att främja möjligheten för de samiska språken att revitaliseras² och fortleva som levande språk i Sverige. Detta genom att vända den pågående språkbytesprocessen.

Som utgångspunkt för handlingsprogrammets åtgärdsförslag har Sametinget haft bland annat två Europarådskonventioner, *Europeiska stadgan om landsdels- eller minoritetsspråk* (Språkstadgan) och *Ramkonvention om skydd för nationella minoriteter* (Ramkonventionen), FN:s *Urfolksdeklaration* samt olika myndighetsrapporter. Enligt Sametinget behövs det flera åtgärder för att Sverige ska leva upp till de internationella konventionerna och deklarerationer.

Enligt handlingsprogrammet behöver de samiska språken stärkas för att viktig kunskap och den samiska identiteten ska bevaras. Traditionella samiska näringar och aktiviteter såsom renskötsel, sameslöjd, jakt och fiske samt den lokala naturmiljön är starka och viktiga språkdomäner med egna begrepp och en egen terminologi. De samiska språken bedöms därmed bära vidare den samiska kulturen, livsstilen och samernas identitet.

Även om de fem samiska språken har till viss mån olika utvecklingsbehov och förutsättningar finns det ett flertal revitaliseringsåtgärder som innefattar samtliga språken. Sametinget som representerar det samiska folket beskriver att de har utarbetat ett handlingsprogram med kraftfulla åtgärdsförslag för de samiska språkens överlevnad på kort och lång sikt.

Sametingets förslag för insatser utgår bland annat ifrån följande sakområden:

- Lägga grunden för revitalisering exempelvis genom olika styrdokument och ansvarsfördelning
- Språkliga resurser och språkvård
- En fungerande utbildningskedja från förskola till högskola och universitet inklusive yrkeslivet

² Språkrevitalisering innebär att återuppliva ett hotat minoritetsspråk i syfte att öka dess användning. Revitalisering handlar om att utveckla verktyg och metoder för att öka antalet talare av språket.

- Det livslånga lärandet, bland annat äldre samers tillgång till samiskan
- Språk som kulturbärare, exempelvis inom konst och traditionella samiska näringar
- Synliggörande och statushöjning bland annat inför allmänheten

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom äldreförvaltningen. De fackliga organisationerna har tagit del av ärendet i förvaltningsgruppen den 17 februari 2021. Kommunstyrelsens pensionärsråd har tagit del av ärendet den 16 februari.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Stockholm är förvaltningsområde för samtliga fem samiska språk likväl som för finska och meänkieli. Äldreförvaltningen ser vikten av samiska språkens revitalisering i minoritetslagens anda. En del av handlingsprogrammets förslag kan särskilt gynna äldreomsorg på samiska och underlätta för kommuners minoritetsarbete överlag.

Handlingsprogrammet föreslår insatser för att säkerställa tillgång till utbildning i samiska för personer i vuxenyrkesutbildning inom omsorgsyrken bland annat inom äldreomsorgen och för tolkar och översättare. Äldreförvaltningen ser positivt på språkutbildningar kopplade till omsorgsyrken som ett led i att säkerställa tillgången till samisktalande äldreomsorgspersonal. Äldreförvaltningen vill särskilt framhålla att brist på personal med adekvat språkkompetens kan bli ett reellt hinder för de äldres rätt att få äldreomsorg på samiska och för kommuners skyldighet att anordna äldreomsorg på samiska. Äldreförvaltningen ser också ett behov av översättare och tolkar bland annat inom äldreomsorgens myndighetsutövning. Även förslagen om kartläggning av äldre samers språkliga behov kan ge viktigt underlag för äldreomsorgens insatser framöver.

Äldreförvaltningen delar Sametingets syn om att det finns behov av ökad kunskap om samernas rättigheter hos majoritetsbefolkningen, inte minst hos de anställda inom offentlig sektor. Äldreförvaltningen instämmer även i Sametingets förslag om att formuleringen om rätten till äldreomsorg "helt eller till väsentlig del" skulle behöva förtydligas. Äldreförvaltningen ser fördelar med lättillgänglig information om samernas rättigheter och förtydliganden om kommunernas skyldigheter.

Patric Rylander
Förvaltningschef

Raili Karlsson
Avdelningschef

Bilaga

Handlingsprogram för bevarande av de samiska språken.